



KRW IMPULS 2025-2027

Registratienummer: 25.018778

Aan De verenigde vergadering
Van D&H
Onderwerp KRW Impuls 2025-2027

Datum 14-mei-2025
Datum 25-mrt.-2025



Portefeuillehouder: Hans Schouffoer

Voorgesteld besluit

1. Vast te stellen de Rijnlandse KRW Impuls 2025-2027 met daarin de volgende acties:
 - a. Aanvullende inzet van het juridische instrumentarium binnen de omgevingswet;
 - b. Toe te werken naar data-gestuurd handhavingsbeleid met uitgebreide opsporingsmogelijkheden;
 - c. Inzicht vergroten in de effectiviteit van maatregelen om tot doelbereik te komen;
 - d. Verschuiving houding naar medeoverheden van hoofdzakelijk stimulerend naar sturend;
 - e. Optimalisatie planvorming in de waterketen gericht op emissiereductie van chemische stoffen.
2. Prioriteit te geven aan inzet voor aanvullende maatregelen voor de KRW Impuls, binnen de huidige bezetting;
3. Zich voor te nemen om de formatie met 1 fte uit te breiden en dit op te nemen in het MJP 2026-2030.

Context

De landelijke KRW Tussenevaluatie 2024 toont aan dat de waterkwaliteit in Nederland zorgwekkend is. Ondanks inspanningen van waterschappen en andere betrokken partijen, blijft de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater achter bij de Europese normen. Slechts één procent van de wateren voldoet aan de norm 'goed', wat betekent dat de meeste wateren vervuild zijn met schadelijke stoffen zoals stikstof, zware metalen en huishoudelijke verontreinigingen. Dit brengt de toekomst van ons watersysteem in gevaar. Ook in Rijnland voldoet geen van de KRW-waterlichamen aan de normen. De chemische toestand, vooral de prioritaire stoffen die alle lidstaten meten, voorkomt een positief eindoordeel. Ook andere specifiek verontreinigende stoffen voldoen niet altijd aan de norm, wat resulteert in een onvoldoende eindoordeel.

De urgentie om actie te ondernemen op de Kaderrichtlijn Water (KRW) is groot. Ingrijpende maatregelen zijn nodig om de benodigde verbeteringen voor de waterkwaliteit te bewerkstelligen. Vervuild water heeft directe gevolgen voor de biodiversiteit en vormt een bedreiging voor de drinkwatervoorziening, wat kan leiden tot hogere zuiveringskosten

en gezondheidsrisico's. Daarnaast heeft het niet voldoen aan de KRW-normen economische consequenties. Het niet naleven van Europese richtlijnen kan resulteren in boetes en juridische stappen tegen Nederland die wellicht kunnen worden doorgelegd naar de decentrale overheden. Het is van cruciaal belang dat er gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt genomen om de waterkwaliteit te verbeteren en te voldoen aan de KRW-normen.

Op basis van de Tussenevaluatie en het rapport van de Universiteit Utrecht komen we met een Rijnlands impulsprogramma. Daarmee volgen we het impulsprogramma van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. We intensiveren onze inspanningen om het watersysteem te verbeteren en werken we aan een gedegen verantwoording. Dit doen we door meer inzicht te verkrijgen en een strategische koerswijziging door te voeren: we veranderen onze houding van stimulerend naar sturend. De impuls is dus tweeledig: we kijken kritisch naar onze eigen rol en kritisch naar de rol van derden. Bijkomend voordeel is dat we daarmee ook een solide fundament leggen voor de volgende planperiode. Daarmee zetten we in op een toekomstbestendig watersysteem voor Rijnland.

Argumenten

1.1 Een strategische en integrale aanpak is noodzakelijk voor duurzame naleving van de KRW

De KRW blijft relevant, ook na 2027. Met nieuwe uitdagingen, zoals klimaatverandering en de komst van nieuwe chemische stoffen, is het van belang om strategisch en integraal te werken. Samenhang tussen de verschillende programma's ten dienste van onze kerntaak Schoon Water is noodzakelijk. Ook de integraliteit van inspanningen door verschillende gremia is van groot belang. We intensiveren ons streven om initiatieven en factoren die bijdragen aan de waterkwaliteit beter op elkaar af te stemmen. Een goed voorbeeld is het belang van kritisch kijken naar de verschillende vergunningen die door Rijnland en de provincies worden uitgereikt. Daarnaast blijven we ons in Unie van Waterschappen verband onverminderd hard maken voor het kritisch bekijken en eventueel verbieden van stoffen die schadelijk zijn voor de waterkwaliteit. Immers, wat er niet in komt, hoeft er ook niet uit. Dit gebeurt op landelijk en Europees niveau.

1.a Juridisch instrumentarium meer benutten

De KRW is een Europese richtlijn en bevat een resultaatsverplichting waar de lidstaten aan moeten voldoen. Om aan de verplichting te voldoen moet de lidstaat de richtlijn implementeren in het nationale recht. Deze implementatie moet nauwkeurig, duidelijk en volledig zijn. Indien zou blijken dat de KRW door de wetgever niet correct is geïmplementeerd in de Nederlandse regelgeving, dan zijn ook decentrale overheden, zoals Rijnland, gehouden om de rechtstreeks werkende bepalingen uit de KRW toe te passen. Het Unierecht heeft namelijk altijd voorrang op nationaal recht. In geval van een strijdigheid tussen het Unierecht en nationaal recht wordt de nationale bepaling buiten toepassing gehouden. Als Rijnland hebben we onze juridische positie laten onderzoeken door de Universiteit Utrecht. De Universiteit Utrecht heeft Rijnland aanbevolen om het juridisch instrumentarium meer in te zetten om te komen tot KRW-doelbereik en hier als het nodig is de Waterschapsverordening op aan te scherpen als het gaat om bijvoorbeeld lozingen. Hier willen we invulling aan geven door van het stimuleren van bovenwettelijke maatregelen naar het meer verplicht stellen van maatregelen te gaan.

1.b Door handhaving te optimaliseren willen we overschrijdingen terugdringen

Toezicht en handhaving op (agrarische) lozingen kan gericht en efficiënter worden uitgevoerd door meer gebruik te maken van monitoringsdata. Met de data kan gericht toezicht plaatsvinden om de oorzaak op te sporen. Handhaving is een bewezen effector om emissies terug te dringen. Door verbetering van handhaving pakken we vervuilers beter aan en met de inzet van data kan gedragsverandering bevorderd worden.

1.c We doen meer onderzoek naar effectiviteit van genomen KRW-maatregelen en gebruiken de inzichten strategisch

De Universiteit Utrecht heeft aanbevolen om beter inzicht te krijgen in de effectiviteit van de genomen en te nemen maatregelen voor het behalen van de KRW-doelen. Het Stroomgebiedsbeheerplan-4, onderdeel van het landelijke KRW-plan voor 2028-2033, vereist een gedegen verantwoording per KRW-onderdeel bij het niet halen van de doelen, inclusief de effectiviteit van maatregelen. Daarnaast zijn deze inzichten ook noodzakelijk om we ons watersysteem

toekomstgericht inrichten te kunnen richten om de waterkwaliteit te borgen. Hoewel een deel van de maatregelen al zijn geëvalueerd, is dit nog niet voor alle maatregelen gebeurd. Het grondig evalueren van alle genomen maatregelen vormt een grote opgave.

1.d Het behalen van de KRW doelstellingen vereist een andere houding ten opzichte van medeoverheden en andere partners

Rijnland heeft voor het behalen van de KRW-doelen de inzet van medeoverheden en andere partners nodig, waarbij de houding verschuift van hoofdzakelijk stimulerend naar hoofdzakelijk sturend. Samenwerking blijft essentieel, maar is niet langer onze belangrijkste inzet. Rijnland ziet zich genooddaakt, na de inwinning van gedegen juridisch advies, om het veelal vrijblijvende karakter van veel van onze inspanningen te verkleinen, bijvoorbeeld door regels op te nemen in de Waterschapsverordening en derden formeel aan te spreken op hun KRW-verplichtingen. Het betekent ook dat we op de daarvoor geplande evaluatiemomenten kritisch kijken naar het voortzetten van onze stimuleringsregelingen, zoals het Landbouwportaal.

1.e Het is noodzakelijk om meer inzicht te krijgen in onze eigen emissies

Uit de Tussenevaluatie blijkt dat chemische stoffen in het oppervlaktewater een belangrijke oorzaak zijn van de slechte toestand. Een deel van deze stoffen komt via waterzuiveringen in ons watersysteem terecht, maar momenteel is onvoldoende duidelijk welke stoffen in het effluent van de Rijnlandse waterzuiveringen zitten. In 2023 zijn de eerste stappen gezet om met monitoring beter inzicht te krijgen in deze stoffen, waarbij op zeven AWZI's in Zuid-Holland een deel van de KRW-stoffen, waaronder medicijnresten, is gemonitord. Het scala aan stoffen dat via de AWZI's in het water komt, is echter groter dan alleen deze KRW-stoffen en medicijnresten. Er komen bovendien steeds nieuwe stoffen op de markt. Aanvullend inzicht in de chemische stoffen in het effluent en het effect hiervan op de waterkwaliteit wordt meegenomen in de afwegingen om te komen tot extra zuiveringsinspanningen in het kader van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Uit onderzoek blijkt dat een aanvullende zuiveringstrap vaak meer stoffen kan verwijderen dan alleen medicijnresten, wat kansen biedt in het terugdringen van chemische stoffen die terechtkomen in het oppervlaktewater.

Financiën

De Rijnlandse KRW Impuls vraagt om acties binnen verschillende programma's, met financiële consequenties. Daarbij is de organisatie wederom verzocht om sober en doelmatig te werk te gaan en aandacht te hebben voor 'de vierde knop'. We nemen u graag mee in welke financiële keuzes dit heeft geresulteerd:

- 1) Het aanvullen en uitbreiden van de Waterschapsverordening wordt opgevangen binnen de huidige capaciteit. Allereerst wordt er een overzicht gemaakt van de mogelijke aanvullende maatregelen die binnen ons instrumentarium kunnen worden genomen. Vervolgens wordt er een prioritering opgesteld; door de beperkte capaciteit moeten er keuzes worden gemaakt. Door zo te werk te gaan zijn er voor de aankomende jaren geen financiële consequenties.
- 2) In de huidige begroting is al extra capaciteit opgenomen voor toezicht en handhaving. Er is ca. €200.000,- nodig voor het aanschaffen van (mobiele) meetapparatuur om reactief te kunnen handhaven. Deze kosten zijn als investeringen opgevoerd binnen het programma Schoon en Gezond.
- 3) Om meer inzicht op doelbereik te verkrijgen, te werken aan een betere verantwoording en om strategisch gesteld te staan voor de vierde KRW planperiode werven we seniorbeleidsmedewerkers voor het team Beleid en Advies. Door natuurlijk verloop is er ruimte voor één senior binnen de huidige begroting. Voor de tweede senior is geen ruimte in de begroting. Hiervoor vragen we extra budget in de voorjaarsnota. Dit gaat om ca. €100.000.
- 4) De veranderende houding naar medeoverheden en belanghebbenden ten behoeve van de waterkwaliteit vraagt een andere houding van de medewerkers van het team Strategie, Proces en Relatie. Momenteel ondergaat dit team een reorganisatie. We grijpen dit moment aan om de nieuwe werkwijze te implementeren. Er zijn geen financiële consequenties.

- 5) Voor de aanvullende meetlocaties op de zuiveringen is éénmalig ca. €300.000 nodig voor meetapparatuur en een collega die op deze uitbreiding ondersteunt. Hoewel de apparatuur op de zuiveringen wordt geplaatst, bekostigen we de investering vanuit het programma Schoon en Gezond. Dit past door de binnengehaalde subsidies binnen het investeringsbudget van Schoon en Gezond en komt daarmee niet ten laste van de Waterketen. Daarnaast wordt er nog kritisch gekeken naar de meetbudgetten en als daar ruimte wordt gevonden, zetten we deze als eerste in. Door natuurlijk verloop komt er eerder van verwacht ruimte binnen de loonsom. Er is dus geen extra budget nodig om de ondersteunende medewerker te werven.

Concluderend wordt er bij de voorjaarsnota gevraagd om de uitbreiding van 1fte van de loonsom in de begroting voor 2026 en het MJP 2026-2030.

Risico's

1.1 Versnippering van de inzet leidt tot minder effectiviteit

De verbetering van de waterkwaliteit vereist een integrale aanpak; meerdere programma's en overheden zijn aan zet. Als Rijnland moeten wij hierin het voortouw nemen, Schoon Water is immers onze kerntaak. Mocht de integraliteit verloren gaan, dan heeft dit nadelige effecten op onze inspanningen. Om versnippering te voorkomen heeft het college ervoor gekozen om de portefeuillehouder Schoon en Gezond Water coördinerend te maken op dit dossier.

1.a Het niet benutten van ons instrumentarium heeft nadelige gevolgen voor onze juridische positie

Indien blijkt dat we mogelijkheden hebben laten liggen om de doelen te halen kunnen belanghebbenden door middel van handhavingsverzoeken, bezwaar- en beroepsprocedures (succesvol) aanvoeren dat we ons onvoldoende hebben ingespannen om aan KRW-verplichtingen te voldoen. Om dit te beheersen geven we invulling aan de aanbevelingen die de Universiteit Utrecht ons doet.

1.b Nalatigheid in handhaving schaadt de positie van Rijnland en vergroot de kans op overschrijdingen

Handhaving is noodzakelijk voor het instellen en in stand houden van regels. Als Rijnland zijn handhavende taak onvoldoende invult, schaadt dit het vertrouwen in ons als overheid en neemt de kans op overtredingen door derden toe. Door een impuls te geven aan onze handhavende mogelijkheden bewerkstelligen we het tegenovergestelde.

1.c Meer inzicht kan leiden tot meer maatregelen in de volgende planperiode

Meer inzicht in de effectiviteit van maatregelen kan leiden tot aanvullende maatregelen bovenop het huidige programma. De komende jaren bereiden we de volgende planperiode (KRW 4) voor en gaat het bestuur daar keuzes in maken.

1.d Een andere houding van Rijnlands kan relaties op scherp zetten

Als Rijnland hebben we een taak om medeoverheden en derden aan te spreken op hun KRW-verantwoordelijkheden. Indien wij hierin tekortschieten, verkleint dit niet alleen onze inspanningen om de waterkwaliteit op orde te krijgen, het verzwakt ook onze positie in de verantwoording richting Brussel. Dit aanspreken kan wel leiden spanning in de relaties. Maar dit past wel bij de inzet van Rijnland om een ieder op de eigen verantwoordelijkheden aan te spreken.

1.e Met aanvullend inzicht kunnen we voor strategische keuzes komen te staan

Aanvullend inzicht in de chemische stoffen in het effluent en het effect hiervan op de waterkwaliteit wordt meegenomen in de afwegingen om te komen tot extra zuiveringsinspanningen in het kader van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Om chemische stoffen te zuiveren zijn naar verwachting aanzienlijke investeringen nodig. Wanneer aanvullende metingen laten zien dat er meer maatregelen op onze zuiveringen nodig zijn dan heeft dat een weerslag op de Rijnlandse begroting. Aan het bestuur om keuzes te maken ten aanzien van de maatregelen die we nemen en de betaalbaarheid hiervan. Dit komt in de komende jaren terug in de voorstellen over het programma voor de waterzuiveringen.

Vervolg

We zorgen voor uitvoering van de genomen keuzes. Hoe verschilt per actie. Een deel kan direct worden meegenomen in het lopende werk, voor een aantal worden benodigde besluiten geagendeerd in de juiste gremia. Dit thema komt in ieder geval terug in de begroting voor het komende jaar.